

“SIR OLAN GELENEKLER” ÜZERİNE*

Eda Nur KARAKUŞ**

Özet

Bu çalışmada Gönül AKKUŞ tarafından kaleme alınan “Sır Olan Gelenekler” isimli kitap tanıtılmıştır.

ABOUT SECRET TRADITIONS

Abstract

In this study, a book about Alevism that is named “About Secret Traditions” by Gönül AKKUŞ has reviewed.

Eser: Gönül AKKUŞ, Sır Olan Gelenekler, Epa-Mat Basım, Ankara, 2010.

Gelenekler, bir toplumda çok eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa aktarılan, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlardır. TDK’ya göre ise gelenek; bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar, ananedir (TDK, 2005). Toplumlar gelenekleriyle var olurlar ve yaşarlar.

Ancak, günümüzde teknolojik gelişmelerin de etkisiyle insanlar arasındaki ilişkilerde bir uzaklaşma söz konusu olduğundan geleneklerimizi devam ettirmede de sıkıntılar yaşamaktayız. Bizi biz yapan geleneklerimiz eski önemini yitirmekte ve her geçen gün unutulmaktadır. Dolayısıyla geleneklerinden habersiz, kültürel değerlerden yoksun bireyler yetişmektedir.

Bu unutulmuşluğun farkına varan Gönül AKKUŞ Nevşehir’in Hacıbektaş İlçesine ait gelenek, görenek ve inanışları ele alan “Sır Olan Gelenekler” adında bir eser yayınlayarak bu unutulmuşluğa bir nebze de olsa dur demek istemiştir.

Eserine Hz. Ali’nin “Mademki biliyorsun neden öğretmiyorsun bildiğini öğretmeyen bilgisinin hamalıdır.” sözüyle başlayan yazar giriş bölümünde; günümüzde birçok değer elimizden kayıp gitmesine gönlünün razı olmadığını ve aile yapısının, kültürün, dilimizin her şeyin kasıtlı olarak kirletilip, hızla tahrip edilirken yaşadıklarının ve bilgi birikiminin gelecek kuşaklara aktarılmasında büyük önem gördüğünü belirterek bu eseri neden kaleme aldığı hakkında kısa bir bilgi vermiştir. Ayrıca, yazar eseri Hacı Bektaş Velî’nin doğumunun 800. yılı olan 2009 yılında bitirmek istediğini; fakat ne yazık ki bitiremediğini ve ancak 2010 yılına yetiştirebildiğini belirtmiştir.

* Dergimizin 57. sayısında sehven eksik olarak yayımlanan yazı bu sayımızda tekrar yayımlanmaktadır.

** Arş. Gör. Gazi Üniversitesi

Kitap 55 bölümden oluşmaktadır. Kitabın ilk bölümlerinde Hacı Bektaş Veli'yle ilgili bilgiler bulunmaktadır. Sonraki bölümlerde ise, Hacıbektaş İlçesinin coğrafi özellikleri, yöre halkının gelenekleri, görenekleri, inanışlarını anlatan bölümler bulunmaktadır. Gelenekleri oluşturan her ayrıntı ele alınmış, yaşanmış olaylardan örnekler verilerek anlatılmıştır.

Geçmişte Türkler ve Hacı Bektaş Veli, Şamanizm, Türkmen ve Yörükler, Hacı Bektaş Veli Anadolu'da, Hz. Ali'den Hacı Bektaş Veli'ye Kutsal Emanetler, Hacı Bektaş Veli'nin Bazı Sözleri, Hacı Bektaş Veli'ye Ozanların Seslenişi adlı bölümler doğrudan Hacı Bektaş Veli ile ilgili olan bölümlerdir.

Hacı Bektaş Veli ile ilgili bölümler bittikten sonra Hacıbektaş İlçesinin gelenek, görenek ve inanışlarıyla ilgili bölüme geçiş yapılmıştır. Bu kısımda öncelikle, ilçeye bağlı olan 31 köyü tek tek ele alınmış ve köylerin coğrafi özellikleri, tarihleri, köylerde yaşanan önemli olaylar vb. hakkında bilgiler verilmiştir.

Kız İsteme Geleneği, Aşamaları ve Düğün Hazırlıkları, Okuntu Salmak-Düğüne Davet, Keyveni ve Düğün Yemekleri, Kına Alayı Sinisi Bağlama, Nikah bölümleri ise yörede kız istemeyle ilgili gelenekler, nişan, düğün davet, düğün gibi gelenekler hikâyelere yer verilerek örneklerle açıklanmıştır. Ayrıca, bu bölümde düğünden önce kına yakılırken söylenen türküler de yer almaktadır. Düğün yemekleri hakkında açıklamalı bilgi verilen bu kısımda kına alayı sinisi bağlama olayı da ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Doğum, Loğusa, Albasması, Loğusa Kırklaması, Beşik Kaldırma-Bebek Bakımı, Ninni-Nazlatma bölümlerinde doğumla ve bebekle ilgili olan gelenekler örneklerle açıklanmıştır.

Yörede Kullanılan Bazı sözcükler, Yörede Kullanılan Eşyalar Üretilen Yiyecekler ve Saklanması, Hacıbektaş'ta Kullanılan Atasözleri ve Deyimler başlıkları altında Hacıbektaş yöresine özgü sözler, atasözleri ve deyimler listelenmiş; yörede kullanılan eşyaların nasıl, ne amaçla kullanıldığı, yiyeceklerin nasıl hazırlandığı, nasıl saklandığı hakkındaki bilgiler yer almaktadır.

Koç Katımı, Saya Gezmek, Cemre ve Nevruz, Aşure, Uzun Kış Geceleri, Hikâyeler, başlıkları tek tek açıklanmış; uzun kış gecelerinde Hacıbektaş yöresi halkının ne gibi etkinlikler yaptıklarını anlatılmış; yöreye ait üç hikâyeye de bu bölümde yer verilmiştir.

Ayrıca kitap kapsamında Hacıbektaş'ta Ayıplananlar, Kınananlar, Hacıbektaş'ta İlenç(Beddua) Gargış, Hacıbektaş'ta Alkışlananlar, Hacıbektaş'ta Uğursuz Sayılanlar, Hacı Bektaş'ta Kullanılan Müzik Aletleri, Hacıbektaş'ta Yaşanmış Olaylar, Hacıbektaş'ta Çocuk Oyunları, Hacıbektaş Türküleri, Hacıbektaş Yöresinde Çocuklara Konan İsimler, Hacıbektaş'ta Belediye Başkanlığı Yapanlar, Hacıbektaş Yöresinde Savaşa Gidenler, Hacıbektaş'ta Düş Yorumları, Hasta İyileştirme, Halk Hekimliği, Hacıbektaş Yöresine Katkıda Bulunanlar, Hacıbektaşlı Ozanlar, başlıkları da yer almaktadır. Her başlık ayrı ayrı açıklanarak yöreye özgü bilgiler verilmiştir. Ayrıca, eserde verilen bilgilerle ilgili görsellere de yer verilmiştir.

Gönül Akkuş'un "Sır Olan Gelenekler" adlı kitabı gerçekten sır olmaya yüz tutmuş, unutulmuş geleneklerin önemini hatırlatması bakımından oldukça önemli bir eserdir. Kendi konusunda bir ilk olan bu eserin gelenek, görenek ve inanışları ele alan başka kitapların yazılmasında teşvik edici rol oynamasını umuyoruz. Bu kitabın kendi konusunda son kitap olmasını diliyoruz.